

ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ
ІНСТИТУТ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
Кафедра публічного управління та адміністрування

Шевченко Олена Сергіївна

**МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАКУПІВЛІ ЛІКАРСЬКИХ
ЗАСОБІВ ТА ВИРОБІВ ЗА КОШТИ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ**

Спеціальність: 281 Публічне управління та адміністрування

АВТОРЕФЕРАТ

магістерської роботи на здобуття наукового ступеня
магістра публічного управління

Миколаїв – 2020

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Сучасні тенденції розвитку суспільства підвищують запит з боку громадян на прозорість і підзвітність урядів, а також посилюють прагнення до більшого залучення в їх діяльність. Подібний запит нерозривно пов'язаний з необхідністю підвищення ефективності управління бюджетними коштами.

У зв'язку з цим система державних закупівель стає об'єктом пильної суспільної уваги. Прозора і добре організована система державних закупівель вигідна усім зацікавленим сторонам процесу: державного сектора (Уряду, органам державної влади, державним підприємствам), приватному бізнесу і громадянам. Ефективне функціонування сфери державних закупівель у сфері охорони здоров'я стає обов'язковою умовою для економічного зростання і результативного державного інвестування. І навпаки, неналежне управління неминує призводить до розтрати бюджетних коштів, додаткових витрат і труднощів у досягненні поставлених цілей.

Криза, викликаний пандемією COVID-19, внесла значні зміни в багато сфер життєдіяльності. Сфера державних закупівель не стала винятком: змінилися умови функціонування, сформувалися нові і загострилися традиційні виклики. Країни змушені підлаштовуватися під сформовані умови і шукати шляхи вирішення (найчастіше нестандартні) виникаючих труднощів. У певному сенсі поточна криза поклала особливу відповідальність на систему державних закупівель, оскільки від ефективності її функціонування в надзвичайних ситуаціях безпосередньо залежать життя людей.

Разом з тим, пандемія COVID-19 може стати додатковим стимулом в процесі реформування системи державних закупівель. нові виклики повинні розглядатися як можливість реальних і фундаментальних змін, а сама реформа державних закупівель – як каталізатор вдосконалення державної політики та залучення громадянського суспільства та інших зацікавлених сторін.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Під час написання роботи було досліджено наукові праці таких науковців Ю. Пивовар, В. Новаковець, Л. Фалько, І. Влялько, О. Юдіцький, Н. Цибульник, А. Олефір, Я. Петруненко, О. Беяневич, В. Добровольська, А. Довбенко, К. Кузнецов, Д. Лічак, З. Максименко, В. Морозов, Н. Обушко, В. Смирчинський, Г. Сухадольський, Н. Ткаченко, А. Храпкін, О. Шатковський та ряду інших науковців.

Об'єктом дослідження виступає інститут публічних закупівель лікарських засобів та медичних виробів.

Предметом дослідження є механізми державного регулювання закупівлі лікарських засобів та виробів за кошти державного бюджету.

Метою магістерської роботи є вивчення та детальний аналіз механізмів державного регулювання закупівлі лікарських засобів та виробів за кошти державного бюджету, а також розробка напрямків удосконалення системи закупівель лікарських засобів, медичних виробів та інших товарів медичного призначення за кошти державного бюджету.

Для реалізації даної мети поставлені такі **завдання**:

– узагальнити наукові напрацювання вітчизняних учених стосовно досліджуваної проблематики, а також дослідити міжнародний досвід державного забезпечення населення лікарськими засобами та медичними виробами;

– здійснити оцінку стану медичних закупівель в Україні (на прикладі м. Миколаїв);

– висвітлити вимоги до лікарських засобів та медичних виробів як предмета закупівлі;

- розкрити особливості світових тенденцій розвитку в організації закупівельних процедур лікарських виробів та медичних засобів в умовах пандемії Covid-19;

- розробити напрямки удосконалення системи закупівель лікарських засобів, медичних виробів, допоміжних засобів та інших товарів медичного призначення за кошти державного бюджету.

Методи дослідження. Теоретико-методологічною основою даної роботи є комплексне застосування соціально-управлінського, правового та соціокультурного підходів до аналізу механізмів державного регулювання закупівлі лікарських засобів та виробів за кошти державного бюджету. Поєднання даних підходів дозволяє здійснити багатосторонній аналіз зовнішніх та внутрішніх факторів, що впливають на процеси державного регулювання інституту публічних закупівель в Україні.

Емпіричною основою роботи є:

- аналіз даних про стан публічних закупівель лікарських засобів, що містяться в роботах вітчизняних теоретиків та практиків з публічного управління;

- сучасні вимоги до лікарських засобів та медичних виробів як предмета закупівлі;

- міжнародні тенденції розвитку в організації закупівельних процедур лікарських виробів та медичних засобів в умовах пандемії Covid-19.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що авторка здійснила спробу комплексно та всебічно розглянути питання механізмів державного регулювання закупівлі лікарських засобів та медичних виробів за кошти державного бюджету. Концептуально розроблена і науково обґрунтована стратегія реформування інституту публічних закупівель на основі комплексу взаємопов'язаних завдань, що охоплюють всі напрямки діяльності системи, поєднання економічних, організаційних і технологічних змін з розробкою оцінки діяльності на кожному етапі реформування.

Апробація результатів магістерської роботи відбувалася на таких наукових форумах: «Могилянські читання – 2020: Досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні: глобальний, національний та регіональний аспекти» (2020 р.) м. Миколаїв.

Практичне значення. Розроблені в дослідженні теоретичні положення доведені до рівня конкретних пропозицій можуть бути реалізовані у вітчизняній практиці державного регулювання публічних закупівель.

Структура та обсяг роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, які містять шість підрозділів, висновків, списку використаних джерел та літератури, який налічує 85 найменувань та додатку (1) Загальний обсяг роботи складає 101 сторінку, із них 86 сторінок основного тексту.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, сформульовано мету та основні завдання, об'єкт і предмет, методи дослідження, висвітлено наукову новизну і практичне значення виконаної роботи. Наведено результати апробації основних положень та особистий внесок автора дослідження.

У **першому розділі** «*Теоретичні основи дослідження механізмів державного регулювання закупівлі лікарських засобів та медичних виробів*» висвітлено стан наукової розробки проблеми державного регулювання публічних закупівель та досліджено міжнародний досвід державного забезпечення населення лікарськими засобами та медичними виробами.

Підрозділ 1.1. «Стан наукової розробки проблеми державного регулювання публічних закупівель» присвячений теоретичному аспекту магістерського дослідження.

Вказано, що система публічних закупівель є сферою відносин, від розвитку якої безпосередньо залежить ефективність державного регулювання економіки, а також

реалізація найважливіших цілей і завдань, що стоять сьогодні перед Україною в контексті середньострокової та довгострокової перспективи соціально-економічного розвитку. Висока значимість закупівель для національних і муніципальних потреб пояснюється, насамперед, їх особливою цільовою спрямованістю, оскільки вони необхідні для задоволення потреби, як держави, так і окремо взятого муніципального об'єкта.

Зроблено висновки, що під публічними закупівлями слід розуміти процес придбання замовником товарів, робіт, послуг, необхідних для його повного та ефективного функціонування, який відбувається у визначеному законодавством про публічні закупівлі порядку, у межах добросовісної конкуренції з метою забезпечення ефективності та максимальної економії державних коштів.

У підрозділі 1.2. «Міжнародний досвід державного забезпечення населення лікарськими засобами та медичними виробами» проаналізовано світові практики закупівель ліків за державні кошти.

Зазначено, що в останні роки збільшення прихильності міжнародного співтовариства до глобальної охорони здоров'я і доступу до фармацевтичних препаратів призвело до глобальних ініціатив в галузі охорони здоров'я. Приватні фонди, а також державно-приватне партнерство відіграють більш суттєву роль у фінансуванні сектора охорони здоров'я в країнах, що розвиваються, в тому числі лікарських засобів та медичних виробів. Фінансування лікарських засобів з державних джерел може бути оптимізовано за рахунок поліпшення кількісної оцінки потреб в лікарських засобах (розрахунок на душу населення фармацевтичних бюджетів), демонстрації ефекту лікарських засобів на здоров'я і визнання політичних переваг, вдосконалення управління, аналізу тенденцій витрат, а також порівняльного аналізу витрат.

Зроблені висновки, що для вирішення питань, пов'язаних з оптимізацією витрат на лікарське забезпечення, країни повинні мати власну, іноді альтернативну стратегію фінансування на місці. Витрати на медикаменти складають 20-30% від глобальних витрат на охорону здоров'я. У країнах з низьким і середнім доходом ця частка дещо вища, що становить більшу частину витрат того, хто оплачує послуги охорони здоров'я. Однак у всіх країнах існує можливість досягти більшого при кращому використанні існуючих ресурсів. Нерідко використовуються дорогі ліки, коли доступні дешевші, рівні по ефективності альтернативні лікарські засоби.

У другому розділі «Аналіз механізмів державного регулювання закупівлі лікарських засобів та виробів за кошти державного бюджету» здійснено оцінку стану медичних закупівель в Україні (на прикладі м. Миколаїв) та висвітлено вимоги до лікарських засобів та медичних виробів як предмета закупівлі.

У підрозділі 2.1. «Оцінка стану медичних закупівель в Україні (на прикладі м. Миколаїв)» вказано, що однією із найважливіших проблем сучасного медичного обслуговування населення України є підвищення ефективності використання державних фінансових ресурсів для повного забезпечення медикаментами та медичним обладнанням органів охорони здоров'я. Одним із засобів державного регулювання охорони здоров'я є функціонування системи публічних закупівель. Публічні закупівлі виконують роль перспективного й важливого макроекономічного регулятора, за допомогою якого можливе формування повноцінного конкурентного середовища в медичному обслуговуванні населення, здійснення стабілізаційної політики в цій області. Водночас досягнення нового якісного рівня медикаментозного забезпечення населення в умовах жорстких фінансових

обмежень неможливо без удосконалення ефективності використання ресурсів, що спрямовані на закупівлю лікарських засобів, медичного обладнання та забезпечення сучасних умов лікувальних закладів.

Зроблено висновки, що у зв'язку з відсутністю єдиної методики оцінки ефективності закупівель в сфері охорони здоров'я в роботі запропонована методика, заснована на умовах: конкурентності, економності, дотриманні законодавства в сфері закупівель та ефективності планування закупівель. Така багатокритеріальність дозволить оцінити не тільки економічну, а й соціальну ефективність інституту закупівель. Розробка подібної методики оцінки дозволить зробити процес оцінки якості закупівель більш універсальним.

У підрозділі 2.2. «Вимоги до лікарських засобів та медичних виробів як предмета закупівлі» зазначено, що відповідно до п. 3 ч. 2 ст. 22 Закону про закупівлі документація конкурсних торгів повинна містити інформацію про необхідні технічні, якісні та кількісні характеристики предмета закупівлі, зокрема відповідну технічну специфікацію (у разі потреби – плани, креслення, малюнки чи опис предмета закупівлі). Нині відсутній нормативно-правовий акт чи будь-який інший документ, наприклад, рекомендації, якими б передбачалися вимоги до лікарських засобів та медичних виробів як предмета закупівлі, що мають вказуватися замовниками у ДКТ під час проведення процедур державних закупівель.

Вказано, що визначаючи вимоги до лікарських засобів та медичних виробів як предмета державних закупівель у ДКТ, замовники, крім Закону про закупівлі мають керуватися законодавством, що регулює їх обіг. Поняття «лікарський засіб», порядок його застосування, виробництво, реалізація тощо визначаються Законом України «Про лікарські засоби» від 04.04.1996 року № 123/96-ВР. На противагу лікарським засобам, нині питання обігу медичних виробів врегульоване здебільшого постановами КМУ та нормативно-правовими актами МОЗ України. Закон, який би регулював правовідносини у сфері виробництва та обігу медичних виробів, відсутній.

Серед нормативно-правових актів, які здійснюють правове регулювання обігу медичних виробів і суттєво впливають і на сферу державних закупівель останніх варто виокремити Технічний регламент щодо медичних виробів, затверджений постановою КМУ від 02.10.2013 року № 753, Технічний регламент щодо активних медичних виробів, які імплантують, затверджений постановою КМУ від 02.10.2013 року № 755 та Технічний регламент щодо медичних виробів для діагностики *in vitro*, затверджений постановою КМУ від 02.10.2013 року № 754.

У висновках вказано, що загальнообов'язковими вимогами до лікарських засобів та медичних виробів, до яких застосовуються положення Закону України «Про лікарські засоби» від 04.04.1996 року № 123/96-ВР, є:

- 1) державна реєстрація лікарських засобів;
- 2) наявність ліцензії в учасника на оптову торгівлю лікарських засобів (ліцензія на виробництво лікарських засобів, якщо учасник є виробником запропонованого товару);
- 3) декларування зміни оптово-відпускних цін на лікарські засоби;
- 4) передбачення необхідності застосування заходів із захисту довкілля.

Загальнообов'язкові вимоги до медичних виробів:

- 1) наявність сертифіката відповідності;
- 2) наявність декларування зміни оптово-відпускних цін (якщо це вироби медичного

призначення);

3) передбачення технічними, якісними характеристиками предмета закупівлі необхідність застосування заходів із захисту довкілля.

У третьому розділі «УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАКУПІВЛІ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ ТА ВИРОБІВ ЗА КОШТИ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ» досліджено світові тенденції розвитку в організації закупівельних процедур лікарських виробів та медичних засобів в умовах пандемії Covid-19 та розроблено напрямки удосконалення системи закупівель лікарських засобів, медичних виробів, допоміжних засобів та інших товарів медичного призначення за кошти державного бюджету.

У підрозділі 3.1. «Світові тенденції розвитку в організації закупівельних процедур лікарських виробів та медичних засобів в умовах пандемії Covid-19» визначено, що пандемія COVID-19 внесла значні зміни в процеси функціонування економік, в тому числі і в сферу державних закупівель. Організація економічного співробітництва та розвитку (далі – ОЕСР) відзначає появу трьох основних викликів у забезпеченні чесності і невідкупності при проведенні держзакупівель. По-перше, уряди були змушені закуповувати велика кількість товарів і послуг, таких як обладнання для лікарень, апарати ШВЛ, дезінфікуючі засоби для рук, маски для обличчя з метою задоволення нагальних потреб сектора охорони здоров'я. Багато країн ОЕСР проводять такого роду закупівлі на підставі положень щодо здійснення державних закупівель в надзвичайних ситуаціях, що допускають використання спеціальних закупівельних процедур. Такі положення дозволяють закуповувати необхідні товари безпосередньо у постачальників або через попередньо затверджений список, не вдаючись до тривалих стандартним процедурам закупівель.

Станом на квітень 2020 р Євросоюз здійснив чотири закупівлі, пов'язані з пандемією COVID-19, з використанням механізму спільних закупівель: придбання медичних масок, засобів індивідуального захисту, апаратів ШВЛ і діагностичних наборів. Загальна вартість придбаних товарів становить 1,5 млрд євро, вартість апаратів ШВЛ – 790 млн. Всього в закупівлях взяли участь 25 європейських держав. Перебуваючи на етапі виходу з ЄС до 31 грудня 2020 р Великобританія також мала право брати участь у закупівлях, але уряд відмовився від запропонованої схеми. Євросоюз, ОЕСР, Група Світового банку сприяють державам в забезпеченні швидкої і гнучкої реакції на пандемію корона вірусу.

Діючі держконтракти були узгоджені відповідно до звичайних стандартів закупівель і нормальними умовами (допандемічними). Незважаючи на це, слід віддавати перевагу вже наявним постачальникам і контрактами, якщо вони здатні надати товари і послуги в нових умовах. ОЕСР дає ряд рекомендацій державним органам, які виробляють закупівлі:

- Дотримуватися державним і міжнародним нормам і посібникам по здійсненню закупівель, пов'язаних з надзвичайними ситуаціями і COVID-19.
- Використовувати прямі контракти (закупівлі у єдиного постачальника) тільки для реагування на невідкладні і непередбачені потреби.
- Переконатися, що постачальник, з яким укладається договір, є єдиним, хто може надати необхідні товари або послуги вчасно.

Зроблено висновок, що у поточних умовах пріоритетом органів аудиту залишається контроль закупівельної діяльності в рамках своєї юрисдикції, проте в процесі даної роботи зазначені ограні покладаються, в тому числі, на обмін досвідом з колегами з інших країн і

регіонів, а також на методичні вказівки, керівництво та кращі практики, підготовлені за підсумками проведення спільних тематичних заходів і в рамках діяльності багатосторонніх організацій.

У підрозділі 3.2. «Напрямки удосконалення системи закупівель лікарських засобів, медичних виробів, допоміжних засобів та інших товарів медичного призначення за кошти державного бюджету» зазначено, що державні закупівлі є найважливішим елементом соціально-економічного розвитку країни, а сама система державних закупівель виступає одним з основоположних інститутів державного регулювання економіки, що робить істотний вплив на її динаміку і структуру.

У Законі про державні закупівлі визначено поняття «централізації державних закупівель» – організації та проведення процедур державних закупівель однорідних товарів (робіт, послуг) організатором для потреб декількох замовників. Таким чином, організатор здійснює звід отриманих від замовників – закладів охорони здоров'я – заявок і організовує проведення процедур державних закупівель медичних виробів в їх заявленій кількості. У сфері охорони здоров'я у організатора і замовників можна визначити ряд проблем їх взаємодії, які детально відображені у Таблиці 1.

Таблиця 1. Проблеми взаємодії організатора і замовника

Зі сторони замовника	Зі сторони організатора
1. Необґрунтованість вимог замовника при визначенні асортименту та формуванні обсягів закупівлі медичних виробів. 2. Не дотримання принципу однорідності товарів при об'єднанні їх в заявку. 3. Наявність в заявках фірмових найменувань медичних виробів або необґрунтованих технічних вимог з конкретними параметрами медичного виробу певного виробника; 4. Безсистемна подача заявок протягом року. 5. Кількісне невідповідність заявлених протягом року медичних виробів і запланованих виробів згідно річний заявці.	1. Несвоєчасне інформування головних управлінь з охорони здоров'я про неякісне подання заявок від організацій охорони здоров'я. 2. Недостатнє інформування замовників про особливості, зміни та вимоги законодавства про державні закупівлі. 3. Загальна тривалість проведення процедур закупівель. 4. Прийняття в роботу неякісно підготовлених заявок, в тому числі підготовлених з порушенням законодавства. 5. Тривала організація здійснення поставки заявленого замовником товару замовнику.

У висновках наголошено, що головним напрямком в удосконаленні системи закупівель лікарських засобів, медичних виробів, допоміжних засобів та інших товарів медичного призначення за кошти державного бюджету є удосконалення взаємодії організатора та замовників, а саме:

- визначення у замовників відповідальних осіб за формуванням заявок, організацією їх належного оформлення та своєчасної передачі в законодавчо встановленому порядку;
- сувору відповідність заявлених найменувань медичних виробів (предмета закупівлі) їх номенклатурними найменуваннями відповідно до затвердженого Міністерством охорони здоров'я України списку медичних виробів, що відповідають вимогам з безпеки, ефективності, якості і найбільш економічно вигідних при використанні бюджетних коштів, що виділяються на охорону здоров'я;
- недопущення об'єднання в заявках технологічно і функціонально не пов'язані один з одним неоднорідні товари, для можливості добросовісної конкуренції серед постачальників;
- удосконалення і типова розробка технічних завдань із урахуванням

актуальних вимог законодавства та запитів учасників торгових майданчиків;

- оперативність взаємодії з фахівцями, які виступають в якості експертів при оцінці вступників пропозицій і запитів, що надходять на торговельні майданчики;
- взаємодія всіх організацій охорони здоров'я з організаторами проведення процедур державних закупівель для максимальної їх централізації, досягнення максимального зниження витрат організаційного характеру і документообігу і збільшення економічної доцільності їх проведення;
- суворе дотримання законодавчо встановлених термінів проведення етапів процедур закупівлі та термінів укладення контракту.

Удосконалення методів організації державних закупівель медичних виробів поряд з реалізацією основних цілей і принципів державної закупівлі, дозволить забезпечити раціональне витрачання бюджетних коштів, тим самим мінімізувати фінансові ризики, пов'язані з нестачею обсягів фінансування, і забезпечити безперебійність лікувально-діагностичного процесу.

ВИСНОВКИ

Здійснивши дослідження та детальний аналіз механізмів державного регулювання закупівлі лікарських засобів та виробів за кошти державного бюджету (на прикладі м. Миколаїв), авторці магістерської роботи вдалося проаналізувати теоретичні основи дослідження механізмів державного регулювання закупівлі лікарських засобів та медичних виробів, де детально розкрито стан наукової розробки проблеми державного регулювання закупівлі лікарських засобів та виробів за кошти державного бюджету, а також висвітлено міжнародний досвід державного забезпечення населення лікарськими засобами та медичними виробами. Також здійснено аналіз механізмів державного регулювання закупівлі лікарських засобів та виробів за кошти державного бюджету та, відповідно, напрямки удосконалення системи закупівель лікарських засобів, медичних виробів, допоміжних засобів та інших товарів медичного призначення за кошти державного бюджету.

Таким чином, у магістерській роботі наведено нове бачення відносно вирішення актуального наукового завдання з обґрунтування теоретичних положень та розроблення практичних рекомендацій щодо механізмів державного регулювання закупівлі лікарських засобів та виробів за кошти державного бюджету.

Результати дослідження дають підстави сформулювати наступні висновки, що мають теоретичне та практичне значення.

1. Система публічних закупівель є сферою відносин, від розвитку якої безпосередньо залежить ефективність державного регулювання економіки, а також реалізація найважливіших цілей і завдань, що стоять сьогодні перед Україною в контексті середньострокової та довгострокової перспективи соціально-економічного розвитку. Висока значимість закупівель для національних і муніципальних потреб пояснюється, насамперед, їх особливою цільовою спрямованістю, оскільки вони необхідні для задоволення потреби, як держави, так і окремо взятого муніципального об'єкта.

Аналіз всіх точок зору на проблему визначення вищевказаного поняття дозволяє виділити також спеціальні ознаки даних процедур, які розкривають її специфіку і галузеву приналежність:

- фінансування з коштів бюджету або позабюджетних фондів:

- наявність жорстких термінів виконання адміністративних дій;
- фіксація результату виконання адміністративної процедури, в тому числі в електронній формі;
- настання відповідальності посадових осіб за невиконання вимог адміністративної процедури здійснення закупівель;
- спеціальний суб'єктний склад.

Відносно міжнародного досвіду із зазначеного питання, варто зазначити, що соціальна політика будь-якої держави спрямована на створення умов, які забезпечують гідне життя людини. Одним із напрямків по створенню таких умов є лікарське забезпечення, в тому числі окремих категорій громадян. Механізми придбання лікарських засобів для державних потреб нерозривно пов'язані з публічними зобов'язаннями будь-якої держави.

Здійснений аналіз довів, що для вирішення питань, пов'язаних з оптимізацією витрат на лікарське забезпечення, країни повинні мати власну, іноді альтернативну стратегію фінансування на місці. Витрати на медикаменти складають 20-30% від глобальних витрат на охорону здоров'я. У країнах з низьким і середнім доходом ця частка дещо вища, що становить більшу частину витрат того, хто оплачує послуги охорони здоров'я. Однак у всіх країнах існує можливість досягти більшого при кращому використанні існуючих ресурсів. Нерідко використовуються дорогі ліки, коли доступні дешевші, рівні по ефективності альтернативні лікарські засоби. У багатьох випадках має місце зловживання антибіотиками і ін'єкціями, їх неправильне зберігання і втрата, існують великі відмінності в цінах, рівень яких визначається договором між постачальними організаціями і постачальниками. Зниження зайвих витрат на ліки, їх використання належним чином і поліпшення контролю якості можуть заощадити державі до 5% витрат на охорону здоров'я.

2. Однією із найважливіших проблем сучасного медичного обслуговування населення України є підвищення ефективності використання державних фінансових ресурсів для повного забезпечення медикаментами та медичним обладнанням органів охорони здоров'я. Одним із засобів державного регулювання охорони здоров'я є функціонування системи публічних закупівель. Публічні закупівлі виконують роль перспективного й важливого макроекономічного регулятора, за допомогою якого можливе формування повноцінного конкурентного середовища в медичному обслуговуванні населення, здійснення стабілізаційної політики в цій області.

Оцінюючи закупівлі лікарських засобів та медичних виробів, зокрема закупівлю вакцин у м. Миколаїв, авторкою магістерського дослідження зазначено, що в період 2019-2020 рр. Миколаїв забезпечений майже 100%-вими поставками за рахунок бюджетних коштів усіх видів вакцин, які внесені до національного Календаря щеплень, якість яких підтверджена Всесвітньою організацією охорони здоров'я. Навіть існували випадки, коли кількість отриманих доз перевищує кількість замовлених, що пояснюється спалахом кору серед населення м. Миколаєва, коли масово щеплювалися усі медичні працівники та доросле населення міста.

3. Відповідно до п. 3 ч. 2 ст. 22 Закону про закупівлі документація конкурсних торгів (далі – ДКТ) повинна містити інформацію про необхідні технічні, якісні та кількісні

характеристики предмета закупівлі, зокрема відповідну технічну специфікацію (у разі потреби – плани, креслення, малюнки чи опис предмета закупівлі). Нині відсутній нормативно-правовий акт чи будь-який інший документ, наприклад, рекомендації, якими б передбачалися вимоги до лікарських засобів та медичних виробів як предмета закупівлі, що маються вказуватися замовниками у ДКТ під час проведення процедур державних закупівель.

Однією із вимог до медичних виробів як предмета закупівлі замовники можуть передбачати наявність маркування медичних виробів національним знаком відповідності згідно з вимогами законодавства. Водночас ця вимога може підтверджуватися тільки гарантійним листом з боку виробника, оскільки у наявності чи відсутності відповідного маркування на медичних виробах замовник може переконатися лише на момент поставки товару, після проведення процедури закупівлі. Іншим варіантом може бути подання декларації про відповідність. З положень Технічних регламентів випливає обов'язок виробника скласти декларацію про відповідність.

Таким чином, декларація про відповідність також є документом, який є гарантією з боку виробника щодо відповідності товару. Зазначене не суперечить Закону України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності» від 15.01.2015 року № 124-VIII, набрання чинності якого відбудеться 10.02.2016 року. Відповідно до ст. 1 зазначеного Закону, підтвердження відповідності – видача документа про відповідність, яка ґрунтується на прийнятому після критичного огляду рішенні про те, що виконання визначених вимог було доведено, а згідно з ч.ч. 1, 2 та 7 ст. 28 цього ж Закону, у випадках, визначених у технічних регламентах, якими передбачене застосування процедур оцінки відповідності, виробник або уповноважений представник (від імені та під відповідальність виробника) повинен складати декларацію про відповідність.

4. Пандемія COVID-19 внесла значні зміни в процеси функціонування економік, в тому числі і в сферу державних закупівель. Організація економічного співробітництва та розвитку (далі – ОЕСР) відзначає появу трьох основних викликів у забезпеченні чесності і непідкупності при проведенні держзакупівель. Уряди були змушені закуповувати велика кількість товарів і послуг, таких як обладнання для лікарень, апарати ШВЛ, дезінфікуючі засоби для рук, маски для обличчя з метою задоволення нагальних потреб сектора охорони здоров'я. Багато країн ОЕСР проводять такого роду закупівлі на підставі положень щодо здійснення державних закупівель в надзвичайних ситуаціях, що допускають використання спеціальних закупівельних процедур. Такі положення дозволяють закуповувати необхідні товари безпосередньо у постачальників або через попередньо затверджений список, не вдаючись до тривалих стандартним процедурам закупівель.

Експерти відзначають нові виклики і ризики в сфері державних закупівель в зв'язку з пандемією COVID-19:

- Загострилися ризики корупції і шахрайства при закупівлі товарів і послуг. Відзначається зміна специфіки і парадигми корупційних схем. З'являються виклики, пов'язані з необхідністю продовжувати управління поточними державними контрактами.
- Недостатня підготовленість, слабка координація діяльності, дефіцитний стан ринку поставок і робочої сили, інфляція, проблеми, пов'язані з персоналом.
- Колапс в авіаційній галузі призвів до перебоїв у закупівлях, в результаті

чого в країнах Азії і Африки запаси життєво важливих вакцин досягли критичного рівня.

5. Державні закупівлі є найважливішим елементом соціально-економічного розвитку країни, а сама система державних закупівель виступає одним з основоположних інститутів державного регулювання економіки, що робить істотний вплив на її динаміку і структуру.

Вважаємо, що головним напрямком в удосконаленні системи закупівель лікарських засобів, медичних виробів, допоміжних засобів та інших товарів медичного призначення за кошти державного бюджету є удосконалення взаємодії організатора та замовників, а саме:

- визначення у замовників відповідальних осіб за формуванням заявок, організацією їх належного оформлення та своєчасної передачі в законодавчо встановленому порядку;
- сувору відповідність заявлених найменувань медичних виробів (предмета закупівлі) їх номенклатурними найменуваннями відповідно до затвердженого Міністерством охорони здоров'я України списку медичних виробів, що відповідають вимогам з безпеки, ефективності, якості і найбільш економічно вигідних при використанні бюджетних коштів, що виділяються на охорону здоров'я;
- недопущення об'єднання в заявках технологічно і функціонально не пов'язані один з одним неоднорідні товари, для можливості добросовісної конкуренції серед постачальників;
- удосконалення і типова розробка технічних завдань із урахуванням актуальних вимог законодавства та запитів учасників торгових майданчиків;
- оперативність взаємодії з фахівцями, які виступають в якості експертів при оцінці вступників пропозицій і запитів, що надходять на торговельні майданчики;
- взаємодія всіх організацій охорони здоров'я з організаторами проведення процедур державних закупівель для максимальної їх централізації, досягнення максимального зниження витрат організаційного характеру і документообігу і збільшення економічної доцільності їх проведення;
- суворе дотримання законодавчо встановлених термінів проведення етапів процедур закупівлі та термінів укладення контракту.

Удосконалення методів організації державних закупівель медичних виробів поряд з реалізацією основних цілей і принципів державної закупівлі, дозволить забезпечити раціональне витрачання бюджетних коштів, тим самим мінімізувати фінансові ризики, пов'язані з нестачею обсягів фінансування, і забезпечити безперебійність лікувально-діагностичного процесу.

Анотація

У межах дослідження визначено, що державні закупівлі є найважливішим елементом соціально-економічного розвитку країни, а сама система державних закупівель виступає одним з основоположних інститутів державного регулювання економіки, що робить істотний вплив на її динаміку і структуру. Встановлено, що однією із найважливіших проблем сучасного медичного обслуговування населення України є підвищення ефективності використання державних фінансових ресурсів для повного

забезпечення медикаментами та медичним обладнанням органів охорони здоров'я. Одним із засобів державного регулювання охорони здоров'я є функціонування системи публічних закупівель.

Об'єктом дослідження виступає інститут публічних закупівель лікарських засобів та медичних виробів. Предметом дослідження є механізми державного регулювання закупівлі лікарських засобів та виробів за кошти державного бюджету.

В магістерському дослідженні висвітлено вимоги до лікарських засобів та медичних виробів як предмета закупівлі, досліджено світові тенденції розвитку в організації закупівельних процедур лікарських виробів та медичних засобів в умовах пандемії Covid-19, розроблено напрямки удосконалення системи закупівель лікарських засобів, медичних виробів, допоміжних засобів та інших товарів медичного призначення за кошти державного бюджету

Зроблено висновок, що прозора і добре організована система державних закупівель вигідна усім зацікавленим сторонам процесу: державного сектора (Уряду, органам державної влади, державним підприємствам), приватному бізнесу і громадянам.

Ключові слова: державні закупівлі; лікарські засоби; державне регулювання; пандемія.

Summary

The study found that public procurement is the most important element of socio-economic development of the country, and the public procurement system itself is one of the fundamental institutions of state regulation of the economy, which has a significant impact on its dynamics and structure. It is established that one of the most important problems of modern medical care of the population of Ukraine is to increase the efficiency of the use of state financial resources for the full provision of medicines and medical equipment of health care authorities. One of the means of state regulation of health care is the functioning of the public procurement system.

The object of the study is the Institute of Public Procurement of Medicines and Medical Devices. The subject of the study is the mechanisms of state regulation of the purchase of medicines and products from the state budget.

The master's study highlights the requirements for medicines and medical devices as a subject of procurement, examines global trends in the organization of procurement procedures for medicines and medicines in a Covid-19 pandemic, developed areas for improving the procurement of medicines, medical devices, aids and others medical supplies at the expense of the state budget

It is concluded that a transparent and well-organized public procurement system benefits all stakeholders in the process: the public sector (Government, public authorities, state-owned enterprises), private business and citizens.

Key words: public procurement; Medicines; state regulation; pandemic.